

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO. 13 (3469) ●

● ЧАЦВЕР, 14 КРАСАВІКА, 2016

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Новыя галасы “Нёмана”

З актыўным удзелам самадзейных артыстаў з беларускай суполкі адзначалі ў Тальяці Дзень яднання народаў Беларусі ды Расіі **Стар. 2**

Сяброўства прымнажае сілы
Стар. 2

Мелодыі фарбаў Надзеі Ізяснёвай

У яе творчасці знайшлі адлюстраванне краявіды чатырох краін, у тым ліку і роднай Беларусі **Стар. 4**

ВЕДАЙ НАШЫХ!

Расійскі касманаўт з беларускага Чэрвеня

Герой Расіі Алег Навіцкі быў летась у ліку ганаровых гасцей на з’ездзе Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Беларусы Расіі”. Ён і даў нам каштоўную “наводку” пра беларускія родавыя карані свайго “зорнага брата” Алега Арцём’ева.

Ужо двойчы пісала наша газета пра Алега Навіцкага, хоць раней асабістых сустрэч з касманаўтам-земляком аўтары не мелі. У прыватнасці, на пачатку 2013-га выйшаў тэкст Галіны Івучы “Высокая арбіта” з падзагалоўкам: “Ужо сто дзён у космасе працуе наш суайчыннік, ураджэнец горада Чэрвеня Алег Навіцкі. Варта нагадаць пра яго шлях да зорак” (ГР, 31.01.2013). Неўзабаве быў артыкул “Валянціна Навіцкая: “Мне здаецца, я сама лётала ў космас”: журналістка Іна Ганчаровіч зрабіла “апавед пра тое, якая гэта няпростая справа: чакаць сына” (ГР, 11.04.2013). Тэксты ёсць у архіве газеты ў інтэрнэце.

Услед за беларусамі Пятром Клімуком і Уладзімірам Кавалёнкам, якія асвойвалі космас у савецкі час, і маладзейшы Алег Навіцкі заняў ганаровае месца ў гісторыі Беларусі касмічнай. Нарадзіўся ён, нагадаем, у 1971-м у Чэрвені (да 1923-га: мястэчка Ігумен), гэта крыху больш за 60 км ад Мінска. Там закончыў школу і ў 1988-м адтуль “паляцеў у свет”: вывучыўся на ваеннага лётчыка, з часам стаў касманаўтам і ўрэшце правёў на Міжнароднай касмічнай станцыі больш за 140 сутак. Экіпаж МКС, як пісалі СМІ, на чале з беларусам Алегам Навіцкім вярнуўся на Зямлю 16 сакавіка 2013 года.

Мы ж у красавіцкую пару, калі штогод актывізуецца “тэма космасу”, мусім нагадаць: у сілу розных абставінаў нашы

ІВАН ЖДАНОВІЧ

Алег Навіцкі з супляменнікамі на з’ездзе суполкі “Беларусы Расіі”. Масква, чэрвень 2015 г.

мужныя супляменнікі нараджаліся, стартвалі да зорак і з іншых месцаў планеты Зямля. Лёгка знайсці, напрыклад, беларускія родавыя карані ў знакамітай Валянціны Церашковай: яе бацька Уладзімір Аксёнавіч быў

родам з вёскі Выйлава Бялыніцкага раёна Магілёўшчыны, а маці Алена Фёдарэўна, у дзявоцтве Круглова — з вёскі Ерамееўшчыны Дубровенскага раёна Віцебшчыны. І сама ж першая ў свеце жанчына-касманаўтка прызна-

валася: у дзяцінстве яна гаварыла па-беларуску. Спадзяемся, і цяпер матчыну мову не забылася! Пісалі мы і пра Героя Расіі Антона Шаплерава: ён таксама беларус, хоць нарадзіўся ў Балаклаве пад Севастопалем. → **Стар. 3**

ПАДЗЕЯ

На сустрэчу да Скарыны

Пачынальнік беларускага кнігадрукавання паўстае на выставе ў Нацыянальнай бібліятэцы як наш сучаснік

Што такое дыялог з чалавекам на адлегласці — тое зразумела ў эпоху інтэрнэту многім. Аднак, як ні дзіўна, магчымы і дыялог праз час: дзякуючы велізарнай духоўнай спадчыне, якую пакідае Асоба. Нібы магутныя хвалі нябачнай энергіі вібруюць у прасторы і часе і ад Францыска Скарыны, які амаль 500 гадоў таму пусціў у свет свае першадрукі. Знакаміты палачанін і сёння застаецца знакавай постаццю нацыянальнага маштабу. Яго меркаванні, вобразы, моцна схопленыя ў слоўныя формы ідэі жыўць і сёння ў сусветнай культурнай прасторы. Беларускуму першадрукару, асветніку прысвечаны шматлікія творы, публікацыі, існуе нават “Скарыназнаўства” як навуковая дысцыпліна. Ужо ў незалежнай Беларусі заснаваны дзяржаўнагароды яго імя (медалі і ордэн), яго імем названы адукацыйныя ўстановы, вуліцы. Адкрыты мемарыяльныя дошкі, помнікі, прысвечаныя першадрукару.

Выстава “Францыск Скарына і наш час”, якая адкрылася ў Музеі кнігі, нечаканая і першая ў сваім родзе. На ёй “волата эпохі Адраджэння” можна пабачыць і пачуць як нашага сучасніка. Упершыню, сцвярджаюць гаспадары Музея кнігі, прастора яго занятая не кнігамі. Там магчыма акунца ў сучаснае працытанне, асэнсаванне сімвалаў і вобразаў беларускага першадрукара, адшукаць яго пазнакі ў прадметах побыту, школьных аксесуарах, у студэнцкай і ўвогуле маладзёжнай субкультуры. “Сляды Скарыны” добра прачытваюцца ў асяродках навукоўцаў і калекцыянераў, карпаратыўнай атрыбутыцы, палітыцы ўвасабляюцца ў тэатры і кіно.

Выстава, рэалізаваная пры падтрымцы кампаніі МТС, будзе працаваць да 7 чэрвеня.

НАВАКОЛЛЕ

Багацце, якое цячэ і расце ў цане

Іна Ганчаровіч

Спецыялісты прагназуюць: з часам вада будзе ў большай цане, чым нафта. А запасы гэтага “эліксіру жыцця” ў Беларусі вялікія.

“Беларусі ў бліжэйшы час дэфіцыт пітной вады не пагражае”, — запэўніла журналістаў на прэс-канферэнцыі, прымеркаванай да Сусветнага дня вады,

начальніца аддзела гідрагеалогіі ды маніторынгу падземных вод Навукова-практычнага цэнтра па геалогіі Вольга Васнева. Яна ж нагадала, што Сусветны дзень водных рэсурсаў адзначаецца штогод 22 сакавіка. Свята ўстаноўлена Генасамблеяй ААН у 1993 годзе, а ідэя такога ўшанавання вады прагучала на Канферэнцыі ААН па ахове навакольнага асяроддзя і развіцці ў 1992-м у Рыа-дэ-Жанейра. Дзень вады — гэта і спроба

спецыялістаў прыцягнуць увагу грамадскасці да існуючых эканамічных праблем: стан водных аб’ектаў штогод пагаршаецца. І павінны прымацца адпаведныя меры, каб чалавецтва не вымерла ад смегаі... Бо насельнікі на Зямлі ўсё большае, і аб’ёмы водаспажывання ўзрастаюць. “Як заявіў Генсакратар ААН Пан Гі Мун, ужо сёння праблема недахопу пітной вады ў некаторых краінах стаіць досыць востра, — канстатаваў на прэс-канферэнцыі намеснік

міністра Мінпрыроды Ігар Качанюўскі. — Да 2030-га яна стане глабальнаю. І хутчэй за ўсё, цана на ваду стане з часам нават вышэйшаю, чым на нафту”.

У Беларусі ж вады — мора: і на зямлі, і пад зямлёю. У нас 20 800 рэк і ручаёў, агульнай даўжынёй 90 600 кіламетраў. Больш за 10 тысяч азёр, амаль 2000 вадасховішчаў і сажалак. Спецыялісты ацэньваюць толькі рэсурсы паверхневых вод Беларусі ў 58 кубічных кіламетраў

ІВАН ЖДАНОВІЧ

Шмат прыгожых азёраў на Браслаўшчыне

угод. І падземныя воды ў нас усюды: цяпер на тэрыторыі краіны разведана каля 300 радовішчаў падземных вод. Так што пітной вады ў Беларусі хапае, прычым з вялікім запасам. Вольга Вас-

нева сказала: вучоныя Беларусі сабралі вялікую базу “водных” дадзеных за вялікі перыяд часу, і пры аналізе паказчыкаў не бачна, каб у нас вады паменшала. → **Стар. 4**

СВЯТА

Новыя галасы “Нёмана”

З актыўным удзелам самадзейных артыстаў з беларускай суполкі адзначалі ў Тальяці Дзень яднання народаў Беларусі ды Расіі

У Тальяці хораша адзначалі Свята яднання, прычым у цэнтры падзеі былі сябры беларускай суполкі “Нёман”, самадзейныя артысты з гурта “Купалінка”. У Палацы культуры “ТОЛЬЯТТИ-АЗОТ” сабралася поўная зала прыхільнікаў беларускай культуры — больш за паўтысячы глядачоў! Святочны канцэрт уключаў нумары як расійскія, так і беларускія. І ўсё прайшло на вельмі добрым узроўні.

Дзяўчаты нашы, зноўга наборы ў вакальным гурце “Купалінка”, усё больш упэўнена трымаюцца на сцэне. Прыемна бачыць, як падвышаецца з кожным разам іх майстэрства. І ўжо шмат салістак. А на канцэрце прыгожа выступілі, напрыклад, Анастасія Крыніцкая з песняй “Крапіва-лебядка”, Вольга Мачалава (“Сцежачка”), Вераніка Нікуліна (“Белая касыначка”). І пад час канцэрта лавіла я сябе на думцы: як добра, што ідзе амаладжэнне калектыву. З намі ўдзельнічалі ў канцэрце і прадстаўнікі Рускага культурнага цэнтра, якім кіруе Уладзімір Патакаў. Ён, у прыватнасці, дапамог нам стварыць на сцэне прыгожы відэарад. Я давала сябрам свае матэрыялы, нешта і яны дадалі. Усё выдатна атрымалася.

Акрамя нашай “Купалінкі”, выступалі на святочным канцэрце дзіцячы хор “Сонейка” з Дзіцячай школы мастацтваў імя Балакірава, нашы

пастаянныя партнёры: харэаграфічны гурт “Лицей” з Ліцэя мастацтваў (харэографы-кіраўніцы ў ім Алена Майсеева і Алена Мечавя), народны гурт “Кредо” (кіраўніца Алена Балгасава), а са Стаўрапольскага раёна прыехаў харэаграфічны ансамбль “Радуга” (кіраўніца Наталля Ігнацьева).

Ад Самарскай губернскай Думы кожны з калектываў-удзельнікаў кан-

цэрта атрымаў у падарунак вялізны святочны торт! Віншаваў усіх са святам і дэпутат тальяцінскай гарадской Думы, старшыня пастаяннай камісіі па сацыяльных пытаннях Аляксандр Радзівонаў. Згадаў, дарэчы, і пра аўтапрабег у траўні мінулага года з Паволжа да Брэста: такія акцыі, казаў, спрыяюць умацаванню расійска-беларускага сяброўства. Што ж, будзем думаць пра новыя, не менш цікавыя і крэатыўныя праекты.

Дае мне сілы для працы і тое, што пасля канцэртаў людзі падыходзяць, дзякуюць. Шмат добрых слоў пачула, напрыклад, у гэты раз ад дырэктара Дзіцячай школы мастацтваў імя Балакірава, ад начальніка ўпраўлення культуры Стаўрапольскага раёна. Так што, напэўна, самы час у Тальяці ўжо ствараць і Клуб сяброў Беларусі.

Людміла Дзёміна, г. Тальяці

РАЗАМ

Сяброўства прымнажае сілы

Дзень яднання народаў Беларусі ды Расіі святкавалі ў Цюмені разам з курсантамі-беларусамі

Як вядома, беларусаў у Сібіры шмат: паводле перапісаў, у нашай вобласці з яе аўтаномнымі акругамі — больш за 50 000 нашых супляменнікаў. І многія памятаюць пра родавыя карані, падтрымліваюць стасункі з зямлёю продкаў. Урачыстасць да Дня яднання праходзіла ў канцэртнай зале Цюменскага дзяржаўнага інстытута культуры, яе ладзілі абласныя грамадскія суполкі “Нацыянальна-культурнае таварыства “Аўтаномія Беларусь” (старшыня Марыя Піскун) і “Саюз — інтэграцыя брацкіх народаў” (кіраўнік Уладзімір Шугля). З віншавальнымі словамі да ўсіх звярнуліся першы намеснік старшыні абласной Думы Андрэй Арцюхоў, супрацоўнік абласнога Камітэта па справах нацыянальнасцяў Ігар Баброў, старшыня абласнога Таварыства рускай культуры Тамара Трунілава, намеснік кіраўніка адміністрацыі горада Андрэй Галавус.

Рэктар Інстытута культуры Ігар Шышкін зачытаў віншавальны ліст ад Ганаровага консула Беларусі ў Цюмені Уладзіміра Шуглі. Дарэчы, Ігар Генадзевіч узначальвае і Каардынацыйны савет нацыянальна-грамадскіх аб'яднанняў і нацыянальна-культурных аўтаномій Цюменскай вобласці, ён жа і намеснік старшыні суполкі “Саюз — інтэграцыя брацкіх народаў”. А што ў віншаванні, якое ён зачытаў? Вядомы беларус Цюмені Уладзімір Шу-

Актывісты беларускай суполкі Цюмені з курсантамі, сярод якіх ёсць і беларусы

гля адзначае: між вобласцю і Беларуссю склаліся сяброўскія стасункі. Гароды вобласці маюць гарады-пабрацімы ў Беларусі: у Цюмені гэта Брэст, у Табольска — Магілёў, у Ішыма — Бабруйск, у Заводаўкаўска — Клімавічы, у Ялутараўска — Ляхавічы. У верасні 2015-га ў Сочы, на другім форуме рэгіёнаў Расіі ды Беларусі, падпісалі пагадненне ўрады Цюменскай вобласці і Беларусі аб супрацоўніцтве на 2016-18 гады. У рэгіёне працуюць сэрвісныя цэнтры і сумесныя вытворчасці з прадпрыемствамі “Магілёўліфтмаш”, “МАЗ”, “МТЗ”, “Гомсельмаш” ды іншымі. У плыні гуманітарнага і навуковага супрацоўніцтва восем цюменскіх ВНУ заключылі дамовы аб супрацоўніцтве з беларускімі калегамі. Пагадзіцца: досвед варты пераймання! І многія кантакты наладжваюцца пры актыўным удзеле цюменскіх беларусаў.

Пасля афіцыйнай часткі быў канцэрт. Удзельнічалі гурты Палаца нацыянальных культур “Будаўнік”: народны ансамбль рускай песні “Сударушка” (кіраўніца Таццяна Манько), народны ансамбль беларускай песні “Лянок” (кіраўніца Клаўдзія Зуева), сямейны вакальны ансамбль “Спадчына” (кіраўніца Марыя Піскун), моладзевы ансамбль беларускай музыкі і песні “Палессе” (кіраўніца Тамара Грыгор’ева) і моладзевы вакальны гурт “Чарівніцы” (кіраўніца Элза Мурадава). Студэнты Інстытута культуры парадавалі гасцей тэатралізаваным прадстаўленнем “Предсвадебье. Загрышы” — паказвалі фрагменты беларускага народнага вясельнага абраду.

“Выдатны канцэрт! Эмоцыі зашкальваюць! Як дома пабываць!” — так паспрабаваў выказаць свае ўражанні курсант з Беларусі Павел Кавалеўскі.

Ён вучыцца на 5-м курсе ў Цюменскім вышэйшым ваенным інжынерным камандным вучылішчы. Увогуле ж атмасфера ў зале панавала цёплай і шчыра. Гучалі песні на беларускай, рускай, украінскай мовах. Артысты стараліся, і на тварах глядачоў можна было ўбачыць і ўсмешкі, і слёзы радасці.

Дзень яднання народаў Беларусі і Расіі — знакавая дата ў гісторыі. Мы разам зберагаем памяць пра подзвігі бацькоў, дзядоў з пакаленняў пераможцаў. З гісторыі ж вядома: сяброўства прымнажае сілы, а спрэчкі вядуць да праблем у жыцці грамадства. Сёння, калі ў свеце шмат канфліктаў і крызісаў, нашае сяброўства набывае асабліва каштоўнасць.

Вера Піскун, член грамадскай маладзёжнай палаты пры Цюменскай абласной Думе V склікання

АДПАЧЫНАК

Куды пакліча лета

Кацярына Мядзведская

Сёлета з мая па верасень чакаюць у Беларусі прытоку гасцей з Грузіі ды Латвіі. Бо ў сталіцах гэтых краін ужо пачалі з’яўляцца на вуліцах рэкламныя білборды, прывесчаныя нашай краіне.

Вясновае сонейка нагадвае: час паклапаціцца і пра летні адпачынак. Абдумваць планы на лета нібы падштурхоўваюць нас і рэкламныя плакаты, якія пачалі з’яўляцца на мінскіх вуліцах. Летася, памятаю, на білбордах шмат было прывабных пейзажаў “берага турэцкага”. Цяпер жа — усё больш фота з незвычайна прыгожых мясцін Грузіі ды Прыбалтыкі. Як бачым, “вечер вандраванняў” — пераменлівы...

А якія кірункі выбіраюць сёлета беларусы для адпачынку? Невялічкая экспрэс-апытанне знаёмых, сяброў ды родных сведчыць: кожнаму — сваё... Адны мараць пра курорты Італіі, Іспаніі, Францыі, Балгарыі. Другія прыгледзелі беларускія санаторыі, якія ахвотна выбіраюць і замежнікі. А нехта жадае сумясціць Прыбалтыку (Паланга, Юрмала) са сплавам на байдарках па беларускіх рэчках Іслачы ці Шчары. Ну і правесці выхадныя ў прыгожай аграсядзібе ды выбрацца на ровары ў

Лета. Вёска. Сонейкі...

вандроўку — таксама варыянт! Цікава ж асвоіць ужо адкрытыя веламаршруты ці й самому пракласці новыя.

Пра такую “шматвектарнасць” інтарэсаў ахвочых адпачыць кажуць і супрацоўнікі Інфармацыйна-турысцкага цэнтра, які адкрыўся ў будынку Чыгуначнага вакзала Мінска. Туды, патлумачылі мне, звяртаюцца ў асноўным іншаземцы: пакуль да 20 чалавек у дзень. Дзяўчаты-кансультанткі, якія гавораць на дзвюх-трох замежных мовах, дапамагаюць гасцям выбраць экскурсію па Мінску, зарэгістравацца ў гатэлі. Кансультант Карына Віннікава казалі мне па тэлефоне: звяртаюцца найчасцей госці з Расіі, Польшчы, Кітая, краін Прыбалтыкі. Цікавацца адпачынкам у беларускіх санаторыях, аграсядзібах. Часам зазіраюць і “мясцовыя” турысты: сем’і з дзецьмі, студэнты...

Яшчэ ў Інфацэнтры паведамілі: з мая па верасень чакаюць у Мінску прытоку гасцей з Грузіі ды Латвіі. Менавіта ў гэтых краінах сёлета праводзіцца актыўная рэкламная кампанія: у Рызе і Тбілісі ўжо пачалі змяшчаць на білбордах плакаты “Мінск ждэ вас” з выявамі Траецкага прадмесця, “Мінск-Арэны”, так званых “вароты Мінска” ды іншых вядомых мясцін. “Гэта дапаможа прадэманстраваць турпатэнцыял Мінска за мяжой і запрасіць патэнцыйных турыстаў у Беларусь”, — казалі на надаўняй прэс-канферэнцыі да пачатку турсезона-2016 намесніца дырэктара Нацыянальнага агенцтва па турызме Галіна Кабяк. Раней жа 10 білбордаў з выявамі мінскіх славунасцяў з’явіліся ў Санкт-Пецярбурзе...

ВЕДАЙ НАШЫХ!

Расійскі касманаўт з беларускага Чэрвеня

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Са згадкі пра некаторых вядомых супляменнікаў, якія “адзначыліся” ў касмічнай гісторыі ў розны час, мы і пачалі невялікую гутарку з Алегам Віктаравічам у кулуарах з’езда ФНКА “Беларусы Расіі”. Дарэчы, адзін са здымкаў касманаўта з тае сустрэчы быў у маім ранейшым нататках “Грунтоўны выбар” (ГР, №21, 4.06.2015).

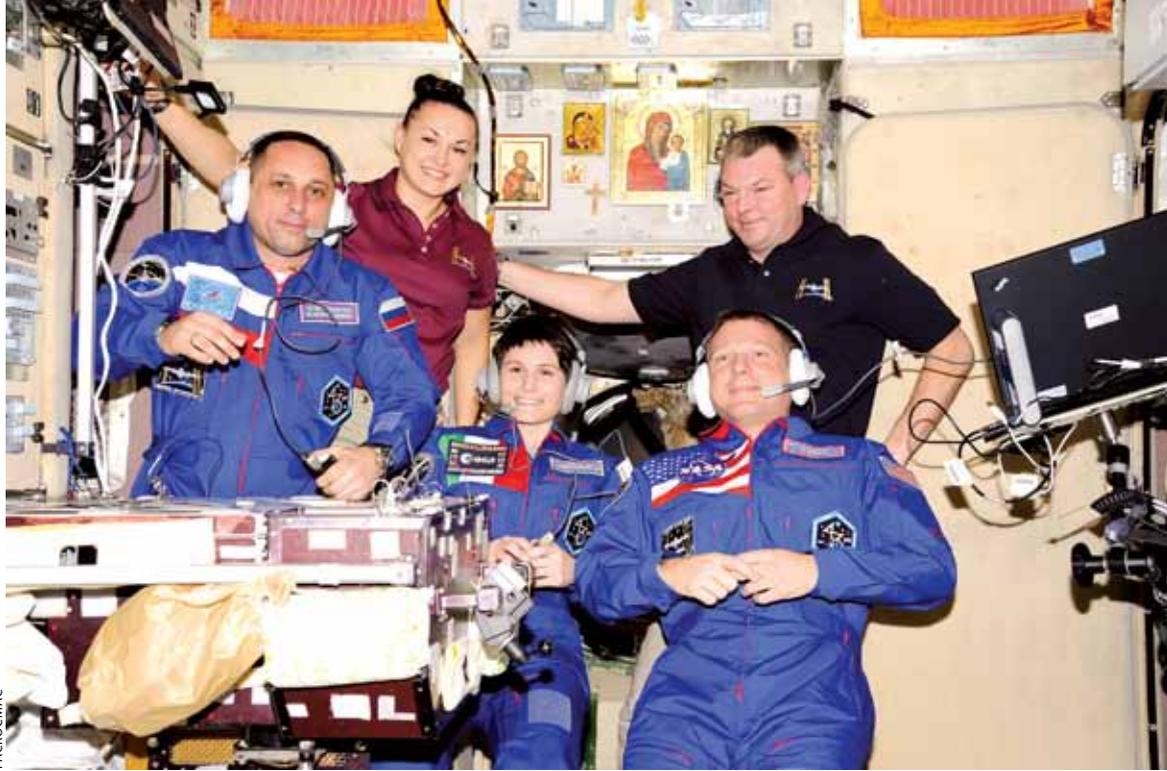
— Алег Віктаравіч, газета “Голас Радзімы” далучае ў “беларускі свет” і тых асоб, якія праз бацькоў, дзядоў маюць крэўную павязь з Беларуссю. Не за сёды, як вядома, месца нараджэння вызначае нацыянальнасць чалавека. Скажам, у сем’ях беларускіх афіцэраў у савецкі час дзеці нараджаліся і ва ўсходняй Германіі, Грузіі, Арменіі — але ад таго не становіліся немцамі, грузінамі ці армянамі... І народны пісьменнік Беларусі Янка Брыль, як вядома, нарадзіўся ў Адэсе: так склаліся жыццёвыя абставіны. Вось газета наша і звяртае ўвагу на беларускія карані адметных людзей. А яны ёсць, як вядома, у рускіх пісьменнікаў Фёдара Дастаеўскага, Юрыя Алешы, Аляксандра Грына, у кампазітара Дзмітрыя Шастаковіча... То можа вы сустракаеце ў атрадзе расійскіх касманаўтаў, сярод людзей, набліжаных да касмічнай галіны, і нашых суродзічаў?

— Адразу так цяжка сказаць... Але я ведаю, напрыклад, што ў Алега Арцём’ева, пэўна, ёсць нейкая сувязь з Беларуссю. Ён часам ездзіць у Віцебскую вобласць: можа, па беларускіх бабулях-дзядулях там ёсць карані...

— Дзякуй за падказку, пацікавімся... (Забягу крыху наперад. Як знаў тэкст з дыктафона, то лёгка знайшоў праз інтэрэт: Алег Арцём’еў хоць і нарадзіўся 28 снежня 1970 года ў Рызе, але ж у сям’і ваеннага інжынера Германа Аляксеевіча. І бацька ў яго, пэўна, беларус: “нарадзіўся ў пасёлку Друя Браслаўскага раёна Віцебскай вобласці”. Што ж прадвызначыла юнаку дарогу да зорак? Магчыма, і тое, што бацькі Героя Расіі (дарэчы, высокае званне яму прысвоена 15 лютага 2016 года) у 70-80-я гады жылі ў горадзе Ленінску (цяпер Байканур) Кзыл-Ардынскай вобласці Казахскай ССР: там Герман Аляксеевіч праходзіў службу. А ў 1992-м яны пераехалі жыць у Віцебск. Бліжэй да родных мясцін галавы сям’і... Яшчэ ёсць звесткі, што маці касманаўта, Вольга Мікалаеўна, да пенсіі працавала на прадпрыемстве “Віцебскдрэў”, дзе і цяпер працуе маладая сястра Алега — Таццяна. Алег Арцём’еў быў у космасе ў складзе экіпажа карабля “Союз ТМА-12М” (камандзір Аляксандр Скварцоў) з 26 сакавіка па 11 верасня 2014 года ў якасці бортінжынера. Пры тым ён здзейсніў два выходы ў адкрыты космас, агульнай працягласцю 12 гадзін 34 хвіліны.)

— ...3 ліку тых, хто ўваходзіць у запасныя экіпажы, можа, Алег Віктаравіч, беларусаў ведаеце? Бо, напэўна, не ўсе ж выходзяць “на арбіту славы”. — Ну вядома, з усіх, адабраных у атрад касманаўтаў, здэсці трэцяя частка ўсяго лётае. І я ведаю: ёсць касманаўты, якія яшчэ пры Савецкім Саюзе рыхтаваліся, але не зляталі.

— Інтэрэс да вас, Алег, у Беларусі немалы. Вы, напрыклад, былі ў Мінску на Касмічным кангрэсе: праходзіў здымак у розных СМІ, ды і ў нашай газеце. Там і

Касманаўты сустракаюць Новы 2015-ы год на МКС. Антон Шкаплераў — першы злева

Пётр Клімух, і Уладзімір Кавалёнак... Потым вы з жонкаў-журналісткай Юліяй “засвяціліся” на Міжнароднай кніжнай выставе, калі прэзентавалася яе кніга “Алег Навіцкі. Голас сэрца. Дзённік жонкі касманаўта”. Дарэчы, яна, пэўна, першаю адкрыла такі цікавы публіцыстычны жанр! А якія ў вас цяпер сувязі з Беларуссю? На радзіму, у Чэрвень, часта ездзіце? — Вельмі часта. Мама там жыве, я ў яе бываю. У сакавіку 2015-га адзначалі яе 65-годдзе. І 9 мая прыязджаў дадому. Хоць былі іншыя прапановы — але паехаў дадому, адзначалі Свята Перамогі. І на выхадныя часам магу з’явіцца. Па вясне люблю прыязджаць. Неяк зямлю пры доме ўскапаў, салідную градку. Цяпліцу самаробную з дзедам паставілі, ды і ў ёй глебу перакапаў.

— У вас, здаецца, яшчэ брат, сястра ў Беларусі жывуць?

Касманаўт Алег Арцём’еў

— Яны ў сталіцы працуюць, паміж Чэрвенем і Мінскам матаюцца. Я самы старэйшы ў мамы, потым нарадзілася сястра мая Марына, потым брат Дзіма.

— Алег, а ваша дачка Яна хоць трохі ведае беларускую мову, ну хоць асобныя словы?

— Мусіць, не... Я з’ехаў, паступіў у ваеннае вучылішча яшчэ пры Савецкім Саюзе, у 88-м годзе. Сам я беларускаю мову ведаю, гавару на ёй нядрэнна. Вершы памятаю са школы. Ну а дачка... Яна ж нарадзілася ў Будзёнаўску, гэта Стаўрапольскі край. Так, яна ў Беларусі бывае, чую, як у Чэрвені гавораць. Але ў нас жа не гавораць на чыстай белару-

скай — на сумесі рускай і беларускай моваў. І Яна ўсё выдатна разумее — бо мовы блізкія. Я лічу: дзяліць беларусаў на тых, хто ўмее размаўляць на беларускай мове, і тых, хто не ўмее, не варта. Трэба шукаць тое, што нас аб’ядноўвае, а не раз’ядноўвае.

— Дзяленне грамадзян у краіне па мове — шлях у нікуды. Бо мова, як і вера, усё ж асабісты выбар кожнага. Але, пагадзіцеся, мы жывём у соцыуме. І ў чалавека культурнага моўны выбар вызначаецца духоўна-маральнаю матрыцай: люблю сваё і паважаю чужое. А бывае: чалавек жыве ў Беларусі з часоў Саюза, а да беларускай мовы не мае ні любові, ні павагі... Ні жадання яе разумець...

— Родную мову, безумоўна, кожны павінен ведаць. Але ж і руская мова — дзяржаўная ў Беларусі. Так што не трэба нам “па мове” дзяліцца на сваіх і чужых.

— Згодзен. Таму і прагаласавалі беларускія грамадзяне ў свой час за дзве дзяржаўныя мовы. Скажыце, а як вы апынуліся ў Нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Беларусы Расіі”?

— Мы маем зносіны з Сяргеем Кандыбовічам (на з’ездзе ён быў абраны старшынёй савета ФНКА “Беларусы Расіі”. — **Аўт.**) Я быў на адным мерапрыемстве, якое ладзілі беларусы Масквы, потым яшчэ запрашалі, ды не выпадала: я дзёкчы касманаўт. У мяне дзень распісаны па гадзінах. Вось і сёння да канца тут быць не змагу — паеду. У мяне свой распарадак: падрыхтоўка, трэнерыюкі розныя. Тут — праца грамадская, а ёсць і асноўная. Вось калі буду на пенсіі — тады паглядзім (усміхаецца).

— Ужо вядома, калі наступны ваш палёт на Міжнародную касмічную станцыю?

— Так, па плане Раскосмаса старт будзе 16 лістапада 2016 года. І ўжо ідзе шчыльная падрыхтоўка.

— У экспедыцыі, якой камандаваў беларус Антон Шкаплераў, здаецца, былі нейкія складанасці з вяртаннем...

— Так, праблемы там былі з грузавіком... Такія затрымкі здараліся і раней, у іншых экіпажах.

— У Беларусі цяпер жартуюць: што такое сапраўдны інтэрнацыяналізм на высокім узроўні? Адказ: гэта калі бела-

рус — камандзір экіпажа расійскага касмічнага карабля, а ў яго падначаленні на арбіце — касманаўты са Злучаных Штатаў Амерыкі ды Еўрасаюза...

— Хіба Шкаплераў беларус? Ён расіянін, член расійскага атрада касманаўтаў...

— Зразумела, ён расійскі касманаўт. А па нацыянальнасці ж беларус. Наша газета пра тое пісала, і “СБ. Беларусь сегодня” таксама. Быў сяброўскі шарж: Антон Шкаплераў з сябрамі на МКС у беларускім саламяным брылі... Дарэчы, гэта беларусы Севастопаля знайшлі спачатку інфармацыю ў газеце. Калі пасля палёта Шкаплераў, які родам з Балаклавы, сустракаўся са школьнікамі, у яго запыталі: рускі ён ці ўкраінец? Ён адказаў: я беларус. Антон, які нарадзіўся і вырас далёка ад Беларусі, усведамляе роднасць з беларускім народам. Бацькі яго, Мікалай Іванавіч і Тамара Віктараўна, — з Быхаўскага раёна, там і цяпер жывуць родзічы касманаўта. А ў Балаклаву Шкаплеравы прыехалі па месцы службы: Антонаў бацька быў падводнікам. Беларусы з севастопальскай суполкі знайшлі бацькоў касманаўта, пабывалі ў гасцях. І ў Беларусі ведаюць: у Антона Шкаплерава беларускія карані. Яго можна смела прымаць у суполку “Беларусы Расіі”, як і Валянціну Церашкову. Скажыце, Алег Віктаравіч, а вы ў родную школу нейкія матэрыялы перадавалі? Можа фатаграфіі, шывіткі свае вучнёўскія...

— Сёе-тое перадаваў. Гэта 2-я школа Чэрвеня, там я вучыўся ўсе 10 гадоў. Падтрымліваю адносіны з педкалектывам, са школьнікамі сустракаюся. Праўда, не часта: інакш ім будзе не надта цікава мяне слухаць. Праходзілі сустрэчы ў розных класах, у асноўным у старэйшых. Там ёсць Музей касманаўтыкі. У ім шмат ужо маіх фотаматэрыялаў, там ёсць мой шлемафон, камбінезон, пальчатка, якія пабывалі на арбіце.

— Дзённікі вашыя школьныя не захаваліся з адзнакамі? Падручнікі?

— Не памятаю... Звычайна ў нас усе школьныя дзённікі захоўваліся дома. А куды дзеліся? Трэба будзе ў мамы спытаць. І пашукаць...

Іван Ждановіч, Масква — Мінск

ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

13 Брэстаў з васьмі краін

Кацярына Аляксандрава

З аднайменнымі заходнеўрапейскімі гарадамі беларускі Брэст звязвае і назва, і перыпетыі гісторыі, а цяпер — і фотавыстава, зробленая ў выніку двух вялікіх аўтападарожжаў

Памятаю, па французкай мове ў школе праходзілі тэму: асноўныя гарады Францыі. Сярод мноства іншых запомніўся Брэст — бо назва горада такая ж, як у беларускага. Калі ж да нас па праграме школьнага абмену прыязджалі аднагодкі з Францыі, то іх вазілі на экскурсію ў беларускі Брэст, расказвалі пра подзвіг абаронцаў Брэсцкай крэпасці. Пасля дзядзінка Крыстэль, якая жыла ў нашай сям’і, казала: Францыя таксама шмат пацярпела ў гады вайны, і ў французскім Брэсце ёсць помнікі загінулым салдатам, штогод праходзяць мітынгі памяці.

На фотавыставе “Ад Брэста да Брэста, як ад сэрца да сэрца” журналіста і фатографа Ірыны Шаплевіч, што адкрылася ў брэсцкім музеі “Выратаваныя мастацкія каштоўнасці”, праводзіліся гістарычныя паралелі паміж 13 гарадамі Еўропы, якія носяць назву Брэст. Усяго ў экспазіцыі прадстаўлена каля сарака работ — з двух аўтападарожжаў брэсцкіх вандроўнікаў па гарадах, вёсках і камунах Еўропы, якія прайшлі ў 2014-2015 гадах. Пераадолеўшы больш за 12 тысяч кіламетраў, падарожнікі пабывалі ў васьмі краінах і наведалі 13 Брэстаў — у Польшчы, Германіі, Францыі, Чэхіі, Македоніі, Сербіі, Албаніі, Балгарыі.

Дадому ж вандроўнікі вярнуліся з новымі кантактамі і прапановамі аб культурным супрацоўніцтве. Адна з ініцыятыў — аб пародненых аднайменных гарадах — была падтрымана Брэсцкім грамадствам, дыпрадстаўніцтвамі — партнёрамі праекта. А ў мэрыі нарадзілася ідэя стварыць Асацыяцыю Брэстаў, якая прыйшла дадому ў заходнеўрапейскіх гарадах-цёзках. Між тым сабраныя ў вандроўках матэрыялы зацікавілі навукоўцаў. Пра тое казала старшы навуковы супрацоўнік музея “Выратаваныя мастацкія каштоўнасці” Ала Расінская. Самы старажытны сярод аднайменных гарадоў — французкі Брэст: заснаваны ў 856-м, у часы Рымскай імперыі. За ім ідзе наш Брэст беларускі, першыя згадкі пра яго датуюцца годам 1019-м. Ён жа і самы буйны сярод іншых еўрапейскіх. Сёння ў ім — каля 330 тысяч чалавек.

Цікава, але і назву Брэст у розных месцах трактуюць па-рознаму. Ва ўсіх славянскіх краінах, напрыклад, слова “брэст” азначае “бярысту” або “вяз”. У немцаў жа гэта — “купіна на балоце”, у французай — “пагорак”, у албанцаў — “пояс, нешта ўсеабдымнае”. Усе гарады-цёзкі звязваюць і гістарычныя перыпетыі. Так, праз усе Брэсты Еўропы прайшлі Першая і Другая сусветныя войны. Вялікая Айчынная, як вядома, пачалася з Брэсцкай крэпасці, а 8 мая 1945 года ля Брэста чэшскага адбылася апошняя вялікая бітва: яна ўвайшла ў падручнікі гісторыі як “бітва за Брэст”. Яшчэ адно супадзенне: 27 ліпеня 1944 года ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў вызваляецца Брэст французкі, а 28 ліпеня — беларускі Брэст.

Праект яшчэ прадоўжыцца. Ужо рыхтуецца трэці этап падарожжа, пад час якога вандроўнікі пабываюць у шасці Брэстах: у Чарнагорыі, Харватыі, Канадзе.

ТАЛЕНТЫ З ДЫЯСПАРЫ

Мелодыі фарбаў Надзеі Ізьянэвай

У яе творчасці знайшлі адлюстраванне краявіды чатырох краін, у тым ліку і роднай Беларусі

Маляваць прыроду, далей ад мітусні горада, дзе чуваць толькі натуральныя гукі-мелодыі, дзе разгортваюцца краявіды сада, дры-мучага ельніка ці хваёвага бору... Любавацца рачулкаю ў берагах, парослых кустоўем-хмызняком, з нахіленымі дрэвамі... Маляваць хвалістае берага... І ўсё гэта — любячы мясціны творчай працы Надзеі Ізьянэвай, асабліва ў апошнія гады. Пра тое расказалі мне самі жывапісныя творы мастачкі на нядаўняй юбілейнай выставе яе ў галерэі АНКТЛ (Асацыяцыя нацыянальных культурных таварыстваў Латвіі імя Іты Казакевіч) у Рызе.

Надзея, супляменніца наша таленавітая, нарадзілася далёка ад Бацькаўшчыны: у вёсцы Баранаўка ля Казані. Прышла ў сям'ю Лаўрыновічаў — Уладзіміра Уладзіміравіча і Ніны Рыгораўны (Дарашчонак). Яны самі з Шаркаўшчыны (Віцебшчына), а на пачатку Другой сусветнай вайны былі эвакуаваны ў Татарстан. У 1954-м сям'я вярнулася дадому, жыла ў Шаркаўшчыне, там Надзея скончыла сярэдняю школу. Там на ўроках малявання ў настаўніка Канстанціна Клундука атрымала добрыя веды і навывікі ў маляванні, там абудзілася ў яе цікавасць, любоў да мастацтва. Таму пасля школы і паступіла на мастацка-графічны факультэт Віцебскага

педінстытута. Да таго ж там ужо вучыўся яе старэйшы брат, Вячаслаў Лаўрыновіч.

Надзея пасля заканчэння інстытута, у 1969-м, жыла ў Полацку, працавала галоўным мастаком Полацкай фабрыкі мастацкіх вырабаў. З 1970 года творчыя і жыццёвыя дарогі павялі мастачку ў свет. Спачатку паехала да бацькоў у Латвію, у горад Тукумс: туды яны перабраліся на сталае жыццё. У Тукумсе працавала настаўніцай малявання ў школе, а ў вольныя часы, асабліва пад час канікулаў, малявала наваколлі горада. Выйшла замуж за

Беларуская рэчка Янка. Палатно, алей. 2013

вайскоўца Анатоля Ізьянэва, яго накіравалі службы ў Польшчу, і сям'я жыла ў горадзе Бжэг, дзе Надзея таксама шмат малявала. Там была і яе першая персанальная выстава жывапісу. Пасля мужа перавялі ў Прыморскі край, сям'я пераехала ў Арсеньеўск — і еўрапейскія пейзажны матывы ў творчасці

Мастачка на эцюдах на Віцебшчыне

супляменніцы змяніліся тады на пейзажы Далёкага Усходу. Цяпер Надзея жыве ў Латвіі. Пасля смерці мужа і з выходам на пенсію яшчэ больш прыхілілася да мастацтва, да прыроды. Малюе латвійскія пейзажы летам і восенню на прыродзе, а калі надвор'е не вельмі спрыяе, то піша карціны

домашняга ўнутрашняга асяроддзя. Часам наведвае сына ў Арсеньеўску і піша тампалярэжжаі Японскага мора. Кожнае лета ездзіць у Беларусь, у родную Шаркаўшчыну. І гэта для яе не толькі сустрэчы з сябрамі, блізкімі, але і праца з эцюднікам на пленэры.

На сёлета была выставе было 50 жывапісных пейзажаў, намалюваных у 1985-2015 гадах у Латвіі, Польшчы, у Прыморскім краі Расіі ды ў Беларусі — на Шаркаўшчыне. Адкрыццё юбілейнай выставы сталася добрым святам для яе самой і тых, хто паглядзець прыйшоў яе творы, павіншаваць з падзеяй. Віншавалі Надзею добрымі словамі, кветкамі калегі з Аб'яднанай мастакоў-беларусаў Балтыі "Маю гонар" — яна сябар творчай суполкі, удзельнічае ў яе розных выставах. Цёплыя словы гаварылі

Надзея Ізьянэва на вернісажы

юбілярцы сябры, знаёмыя, родныя брат Алес і сястра Людміла: яны таксама жывуць у Латвіі.

Віншаваў мастачку-беларуску старшыня АНКТЛ прафесар Рафі Хараджанян, потым быў святочны канцэрт. Выступала вакальная група "Раманс" пад кіраўніцтвам вядомага ў Латвіі музыканта Валерыя Буля. Артысты Казімір Сарокін, Дагмара Сусэклэ, Вольга Баброва, Уладзімір Кісяллёў, Лявон Байкоў, Вера Лебедзева і Валянціна Гнацюк (усе яны прафесійныя спевакі!) выконвалі беларускія, латышскія, рускія, цыганскія ды іншыя песні. І часам было адчуванне: мелодыі музыкі зліваюцца з мелодыяй фарбаў на палотнах карцін Надзеі Ізьянэвай. Непайторны момант паяднання музэў!

Сымвалічна, што юбілейная выстава Надзеі Ізьянэвай праходзіць у такі знакавы год для нашай суполкі "Маю гонар": 12 студзеня ёй споўнілася 25 год. У 2016-м плануем ладзіць не толькі выставы аб'яднання, але і персанальныя выставы яго сябраў. І была ўжо, дарэчы, 19 лютага персанальная выстава "Акалічнасці" нашай мастачкі Ганны Пейпіні ў Мінску: у Нацыянальным цэнтры сучаснага мастацтва Беларусі. А выстава Надзеі Ізьянэвай — гэта добры працяг свята-юбілею беларускага аб'яднання.

Вячка Целеш, старшыня Аб'яднанай мастакоў-беларусаў Балтыі "Маю гонар", г. Рыга

НАВАКОЛЛЕ

Багацце, якое цячэ і расце ў цане

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Ігар Качаноўскі дадае: беларуская вада адпавядае ўсім патрабаванням еўрастандартаў. "Якасны склад падземных вод, у тым ліку мінеральных, іх запасы дазваляюць і самім нам іх спажываць, і экспартаваць, — адзначыў ён. — Мы адпрацоўваем пытанні пастайкі вады ў тых краінах, дзе яе востры дэфіцыт ці яна някажасная. У нас ёсць каля 30 відаў вады, якія можна пастаўляць на экспарт". Цяпер Мінпрыроды рытуе інвестпраект па розліве ў бутэлку пітной вады. Інвестара, знайшлі, справа рухаецца да буйной вытворчасці. У краіне дзейнічае нацыянальная сістэма маніторынгу стану вод, і ёсць каля 300 пунктаў назірання на 160 водных аб'ектах.

Вядзецца назіранне і за станам вод на трансгранічных участках рэк.

"Беларусь падпісала два міжнародныя пагадненні аб супрацоўніцтве ў галіне аховы і выкарыстання трансгранічных вод з Расіяй ды Украінай, — удакладніў Ігар Качаноўскі. — На чарзе — заключэнне пагаднення з Польшчай". А ў траўні 2015-га ўступілі ў сілу змены ў Водны кодэкс Беларусі. Так што цяпер можна ствараць "басейнавыя саветы". Першы — Дняпроўскі — сфармаваны нядаўна, 3 сакавіка. У планах — стварыць падобныя саветы па чатырох самых буйных рэках краіны.

На прэс-канферэнцыі названы самыя чыстыя на сённяшні дзень вадаёмы: у басейне Дзвіны гэта азёры Лукомскае, Мядзел, Абстэрна, Паўночнае і Паўднёвае Валоса, у басейне Прыпяці — возера Белае, у басейне Нёмана — азёры Нарач і Мясра.

БАГДАН ШЫМАНОВІЧ

У народзе кажуць: летам сонца садзіцца вадзіцы напіцца...

І хоць дэфіцыту пітной вады ў бліжэйшы час у Беларусі не прагназуецца, прывядзем некаторыя лічбы, каб нагадаць: да гэтага каштоўнага рэсурса жыцця ўсё ж трэба ставіцца беражліва. ● Вада пакрывае 70% тэрыторыі нашай планеты. У той жа час прэснай вадой, прыдатнай для піцця, з'яўляюцца толькі 3% ад тае колькасці. ● За жыццё чалавек выпівае прыкладна 35 тон вады.

● Аднаму мільярду людзей бяспечная вада недаступная. Кожны шосты жыхар Зямлі марыць хоць раз напіцца вады ўдольна, але не мае такой магчымасці. ● У апошнія 50 гадоў у свеце адбылося 507 канфліктаў, звязаных з доступам да вады. 21 з іх прывяў да ваенных дзеянняў. ● Моцна забруджаныя падземныя воды ачышчаюцца марудна: часам бывае, што нават на працягу некалькіх тысячгагоддзяў!

КРЭАТЫЎНА!

А без песні — хоць ты трэсні!

Вясёлыя прыпеўкі так і сыпаліся са сцэны ў Даўгаўпілсе, дзе ўпершыню прайшоў Фэстываль частушак. Прыдумалі яго актывісты беларускай суполкі "Уздым" і Цэнтра беларускай культуры.

Сёлета Дзень смеху ў нас адзначылі вельмі весела і крэатыўна: 1 красавіка ў Даўгаўпілсе ўпершыню прайшоў фестываль частушак. Пад час фэсту прагучалі як беларускія, так і рускія, і украінскія гумарыстычныя песні. Гледачы атрымалі добры зарад гумару, шмат станоўчых эмоцый. Паколькі дэбют частушкавай спеўкі аказаўся паспяховым, то ўжо ёсць задума: зрабіць яго штогадовым і "эстафетным". А таму, даўшы цікавай справе жыццё, кірунак руху і ход (а можа ў нас з часам з гэтага зернейка вырасце і цэлы Фэстываль гумару, як у знакамітых беларускіх Аўцюках?), наш Цэнтр беларускай культуры перадаў ужо фестывальную эстафету на наступны год Цэнтру рускай культуры. А затым, думаем, яе падхопіць і Цэнтр украінскай культуры "Мрія". Нам жа ні ідэй, ні жартаў не шкада: хто імі дзеліцца, то і сам багаце...

Чым кіраваліся мы, ладзячы фэст? Голасам народа, як кажуць. Усе ж ведаюць, што частушкі — вельмі папулярны від народнай творчасці. Мы заглянулі і ў разумныя кніжкі. Спецыялісты сцвярджаюць: частушкі з'явіліся ў рускім фальклору ў другой палове XIX стагоддзя. А калі на тэрыторыі Беларусі? Пакуль адказу знання фальклорысты не знайшлі... Але ж добра вядома: беларусы заўсёды любілі пажартаваць. Так што бярэз тэзу пра беларускі першакорань частушак як рабочую, часовую гіпотэзу. Хто яе абвергне, хто дакажа, што продкі нашыя спрадвеку спявалі толькі ў горы-нудзе? Дарэчы, кароткія жартоўныя песенкі беларусы спрадвеку называюць: прыпеўкі. А якіх толькі няма "сястрычак" у вяселюшкі-частушкі! Прыгудкі, сумавалкі, збірушкі, прыбаскі, завабкі, нескладзёхі, перапеўкі, скамарошыны, тараторкі, а яшчэ — выдрыганцы, брандушкі, скаканцы...

На канцэрце гучалі частушкі ды жартоўныя песні. Выконвалі іх як салісты, так і беларускія гурты "Купалінка", "Пралескі", "Спадчына" і "Паўлінка". І рускія ансамблі "Славянка" і "Русичи", украінскі "Мрія" ды ансамбль славянскага таварыства "Узоры" з горада Ліваны. Вясёлыя песні чаргаваліся з заліхвацкімі танцамі-прытанцоўкамі ад артыстаў нашага ансамбля "Лянок".

Спадабаліся ўсім вясёлыя вершы Станіслава Валодзькі (чытаў іх Аляксандр Лапа), Паўла Плотнікава, Настасі Сазанковай і Людмілы Вілюмы. А напрыканцы вечара член праўлення таварыства "Уздым" Зінаіда Сіліна артыстычна праспявала беларускія частушкі, а потым запрасіла, падзавёўшы залу, да "Свабоднага мікрафону" ўсіх ахвочых. І загучалі па-новай, у "нефармальным" ужо фармаце, народныя песні з гумарам!

Усе ўдзельнікі Фэстывалю частушак былі ўшанаваны падзячнымі граматамі. Вялі ж фэст мы з членам праўлення Саюза беларусаў Латвіі Валерыем Амбросавым.

Жанна Раманоўская, кіраўніца Цэнтра беларускай культуры